

Лемещук Марина Анатоліївна

Становлення особистості дітей із загальним недорозвиненням мовлення у процесі соціалізації

Бурхливий розвиток цивілізації, особливо в останні десятиріччя, призвів до погіршення екологічної ситуації на нашій планеті. Що стосується України, екологічне неблагополуччя в ній було значно обтяжено після трагедії на Чорнобильській атомній електростанції. Дія різних шкідливих чинників забруднення навколишнього середовища, а нерідко їх поєднаний вплив, значно порушили екологічну рівновагу в системі “людина–довкілля”. Особливою групою ризику при цьому стали діти, що пов’язано з незрілістю компенсаторно-приспосувальних та захисних механізмів дитячого організму до негативної дії екологічних чинників. Підтвердженням цьому є той факт, що у промислово розвинених регіонах нашої країни, в яких відмічається незадовільний стан довкілля, спостерігається погіршення демографічної ситуації та підвищення показників дитячої захворюваності.

Особливо, у цій ситуації страждають діти дошкільного віку, про що свідчить аналіз психолого-педагогічної літератури. Все це зумовлює труднощі в оволодінні програмою навчання і виховання дітей в умовах дошкільного навчального закладу. Це тягне за собою відставання у своєчасній мовленнєвій підготовці дітей до школи та формуванні мисленнєво-пізнавальної діяльності, що впливає на поведінку особистості дитини в цілому [2].

Сьогодні усе актуальніше є питання надання допомоги дітям з особливостями у розвитку в формі організації інтегрованого навчання. Тому, вчитель–логопед в будь-якому освітньому закладі може зіткнутися з проблемами організації діагностики та відстеження динаміки мовленнєвого розвитку дітей що мають різний ступінь важкості порушення. Такі діти характеризуються емоційною нестабільністю, низьким рівнем

комунікативного і пізнавального розвитку, складністю у взаємовідносинах з ровесниками та дорослими.

Аналіз наукових джерел показав [1, 2], що незважаючи на зростання кількості дітей, які мають порушення мовленнєвого розвитку, серед наукових досліджень представлено вкрай обмежене коло таких, що розглядають особливості становлення особистості таких дітей. Це значно знижує ефективність психолого-педагогічної допомоги, якої вони потребують. За цих обставин значущості набуває проблема соціалізації дошкільників з порушеннями мовлення, зокрема дітей із загальним недорозвиненням мовлення в умовах дошкільного навчального закладу.

Нині вивченню дітей із загальним недорозвиненням мовлення присвячено ряд фундаментальних і різнобічних досліджень таких вчених, як Н. Новотворцева, Т. Філічева, Г. Чіркїна та ін., у яких зазначається, що від рівня сформованості мовлення дитини, зокрема, фонетико-фонематичної й лексико-граматичної сторін, залежить рівень опанування навчальною діяльністю, шкільними знаннями, вміннями і навичками відповідно програмових вимог. Доречною тут буде думка Л. Виготського, що: «оскільки, мовлення щільно пов'язане із мисленням, то дитина із загальним недорозвиненням мовлення, що має порушення процесу формулювання виразу чи вислову не виконує повноцінно мисленнєво-пізнавальну функцію, що негативно позначається у подальшому на оволодінні читанням і письмом в початковій школі [5] .

Загальне недорозвинення мовлення може бути викликане ще й несприятливими умовами виховання і навчання, пов'язаних з психічною депривацією в сензитивні періоди розвитку мовлення. У багатьох випадках загальне недорозвинення мовлення є наслідком комплексної взаємодії різних факторів, а саме: обтяженої спадковості, органічної недостатності центральної нервової системи, несприятливого соціального оточення. К. Мастюкова у своїх дослідженнях велику увагу приділяє етіології загального недорозвинення мовлення, зокрема викликане перинатальною

енцефалопатією, яка може бути гіпоксичною (внаслідок внутрішньоутробної гіпоксії й асфіксії під час пологів), травматичною (внаслідок механічноїпологової травми), білірубіною (внаслідок несумісності крові матері та дитини за резус-фактором чи груповою приналежністю).

Актуальним та слушним для нас є вивчення міжособистісних стосунків у групі дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення, яке проводила О.А. Слінько. Її дослідження показало, що хоч в групі дошкільників і діють соціально-психологічні закономірності, загальні для дітей, що нормально розвиваються та їхніх однолітків з мовною патологією, але виявилось, що на міжособистісні стосунки дітей впливає вираженість мовного дефекту. Серед «нехтуваних» опинилися діти з мовною патологією, не дивлячись на те, що вони наділені позитивними рисами, в тому числі і прагненням до спілкування[4].

Підтвердженням вищесказаного є дані про те, що перешкодою для спілкування дітей з мовною патологією з однолітками є не сам дефект, а те, як дитина реагує на нього, як вона його оцінює, які наводять Г.А.Волкова, О.С.Орлова, А.Е.Гончарук, В.І.Селіверстов. Слід вказати, що при цьому ступінь фіксованості на дефекті не завжди рівнозначний зі ступенем тяжкості мовного порушення. [5].

Таким чином ми бачимо, що мовленнєвий дефект створює перешкоди на шляху до формування повноцінної та гармонійної особистості дитини. Ця проблема потребує більш детального розгляду, що слугує до більш глибокого дослідження.

Список використаної літератури:

1. Бех І. Д. Виховання особистості / І. Д. Бех. – К: Либідь, 2003. – 187 с. – (Особистісно орієнтований підхід: теоретико – технологічні засади).
2. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / [А. М. Богуш, Л. О. Варяниця, Н. В. Гавриш та ін.], – Луганськ: Альма-матер, 2006. – 368 с. – (Монографія).

3. Печенко І. П. Теоретико – методичні засади соціалізації особистості у дошкільному дитинстві : дис. докт. пед. наук : 13.00.08 / Печенко І. П. – Умань, 2002. – 237 с.

4. Усанова О.Я., Слинько О.А. Опыт формирования коллектива учащихся младших классов школ для детей с тяжелыми нарушениями речи // Коррекционно-развивающаяся направленность обучения и воспитания детей с нарушениями речи. — М., 1987.

5. Філічева Т.Б., Чиркіна Г.В. Підготовка до школи дітей із загальним недорозвиненням мовлення в умовах спеціального дитячого саду. - М.: Альфа, 1994. - 103 с.